כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שלח ■ כ"ב סיון ה'תשפ"א ■ 02.06.2021 ■ גליון מס' 635

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

למה שאלוקים יתעניין במעשי האדם?
האם מתקבל על הדעת שישות כל יכולה כמו האלוקים תתעניין...
המשך בעמ' 2

ויעפילו לעלות אל ראש ההר
כשחזרו המרגלים מתור את הארץ אמרו: "כי עז העם היושב בארץ...
המשך בעמ' 3

פרי הארץ
כשמשה רבינו שולח את המרגלים, לתור את ארץ כנען. הוא מבקש...
המשך בעמ' 4

דיבר לשון הרע בחלום
בפרשתנו פרשת שלח (במדבר י"ג, ב') כתוב, שלח לך אנשים, וגו'...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ

שו"ת בענייני נישואים בזיווג שני ועוד
האם בחתונת 'זיווג שני' יש לעשות את החופה מתחת כיפת השמיים...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת

בזכות "ערב טוב"
הוזמנתי לשאת דברים בסעודה שערכו באולם מרוחק בצפון...
המשך בעמ' 6

שביבים
- *בת קול שמנהמת כיונה*
- *בזכות זיכוי הרבים*
- *הסיבה לאמירת מזמור "למנצח בנגינות" בצורת מנורה*

המשך בעמ' 7

מעלת מצות ציצית
"דבר אל בני ישראל אמרת... ועשו להם ציצית" מבאר רבינו אור החיים...
המשך בעמ' 9

מעמקים...
באחד הימים התבקשתי להגיע למחלקת ילדים, אליה הגיעו...
המשך בעמ' 10

ריקבון מערכות החוק והתקשורת בישראל - לקחי פרעות תשפ"א

/ הרב דוד גרליק, חבר קונגרס הרבנים פיקוח נפש

אירועי "פרעות תשפ"א" הביאו לשיאים חדשים את קטסטרופת התקשורת הישראלית המעוותת, השמה חושך לאור וטוב לרע. בשעות נוראיות שבהן אלפי יהודים במוקדים רבים בכל רחבי הארץ חששו באופן מיידי ומוחשי לחייהם ולחיי ילדיהם, מפני המון אנטישמי מוסת ופרוע שהשתולל ברחובות ישראל, עמדה התקשורת הישראלית על רגליה האחוריות ונלחמה בכוחותיה האחרונים לעוות את התמונה ולקבע את התודעה השקרית של "אלימות משתי הצדדים". ברגעי האימה בהן ילד יהודי, ה' יקום דמו, בשדרות נהרג בחיק אימו שנפצעה קשה, מקפידה השדרנית ברדיו להזכיר את סבל ילדי הרוצחים בעזה. אילו הייתה 'תקשורת ישראלית' בזמן המן הרשע אשר ביקש להשמיד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, היא בטח הייתה מדווחת שיש כאן אלימות מ-2 הצדדים ובטח שלא היינו חוגגים את חג הפורים ברחבי תבל על כך שתלו את המן ובניו על העץ ועל הניצחון היהודי על שונאיו.

לא מדובר רק בתקשורת. זו הייתה הזדמנות מבעיתה להציץ אל קרביה החולניים של המערכת הרקובה כולה - מהמשטרה וכוחות הביטחון דרך האקדמיה, הוגי הדעות ומכתיבי דעת הקהל, ועד למערכת המשפט הישראלית, כשבראשה האויב הגדול של קיום עם ישראל בארצו - הלוא הם שופטי הבג"ץ, שקבע בזמנו שתהליך ההתנתקות מגוש קטיף חוקי לגמרי. כאשר יהודים נעמדים להגן בידיים כמעט חשופות על ביתם ועל חיי ילדיהם, לא ב'התנחלות לא חוקית' חלילה, אלא בערי מרכז הארץ - ומיד מגוייסים מיטב כוחות הביטחון לעצור את היהודי באזיקים לעיני ילדיו, אך אינם נוגעים שם לרעה בהמון המחבלים השורפים ומשחיתים ומנסים לרצוח ולשפוך דם יהודי.

והלב מתפלץ, איככה הגענו לתהומות שכאלו? איך הגיע העם היהודי למוד הסבל והפוגרומים למצב של הזדהות אוטומטית עם האויב המבקש לרצחו נפש?

כבר לפני יותר מחמישים שנה, בהתכתבות מרתקת בין האלוף בצה"ל דאז, אריאל שרון, ובין הרבי ליובאוויטש, בנושאי ההתיישבות היהודית בשטחים שמעבר לקוי 67, כתב הרבי לשרון בנושא ה"צדקנות" הישראלית אל מול האויב הערבי, שמביאה לחללים רבים בעם ישראל, ה' יקום דמם. בין השאר מתייחס הרבי לתוכניתו של שרון להביא יהודים נוספים להתיישב בעיר חברון, וכותב לו כך:

"ובודאי ידוע גם למר על-דבר מעמד המתנחלים ומצבם שם, שלא רחוק הוא ממצב אסירים וכו' וכו'. וההסברה גם-כן כנ"ל, מבוססת על "הצדק והיושר". והבסיס המשותף לכל תופעות אלו הוא - מה יאמר העולם "הגדול" וכו' וכו' ... ולדוגמא, באם - "הי' לא תהי'" - יהי' סכסוך בין נער ישראלי ונער ערבי בחברון, וכיון ששם רבו הנערים הערבים על בני ישראל אפשר שהי' לא תהי' יסוג הנער הישראלי מכות וכו'; לצד מי, לפי דעת מר, תעמוד המשטרה הישראלית הצבאית הנמצאת במקום?".

הרבי, כמנהיג ישראל אמיתי, קרא כבר לפני יותר מ-50 שנה את מפת המציאות הישראלית המעוותת, שלהשקפתה הערבי יהיה תמיד הקרבן, והיהודי האשם. גם כאשר היהודי החמוש בגז פלפל במקרה הטוב יעמוד מפוחד כולו מול ההמון הערבי הצורח איטבח אל יהוד ויורה מנשק אוטומטי. הרבי קורא להשקפה זו במכתב באירוניה "הצדק והיושר של עם קשי עורף", שגם כאשר המציאות מכה על

פניהם שוב ושוב, הם ממשיכים לדבוק בה בעקשנות.

אכן, אותה 'עקשנות' יהודית חסרת-תקנה, גורמת לאותם מכתיבי התודעה להמשיך לדבר על דו-קיום ואחווה בשעה שרוב מוחלט מערביי ישראל, המצביעים בבחירות וקובעים את גורלנו בארץ ישראל, הכריזו על הזדהות עם רצח יהודים ושריפת רכושם; להמשיך להאשים יהודים בפגיעה בילדי ערבים, גם כאשר כבר הוכח מעל כל ספק שהערבים עצמם עשו זאת כחלק מהתפרעותם; ולהמשיך לראות בערבים אזרחים שווים ושוחרי שלום גם כאשר הם חוגגים בעריהם בשמחה את הצלחת החמאס להרוג יהודים.

באותו מכתב מרתק כותב הרבי שאינו רואה אפשרות ריאלית לשנות בזמן קצר את העקשנות הישראלית והלך-המחשבה המעוות, ולכן כל שנותר הוא לקוות תמיד שהערבים ימשיכו לעשות כרגיל את הטעויות שלהם, ובכך יינצל עם ישראל מעצמו... אכן, לא נתיימר במאמר זה לשנות את השקפה האוטו-אנטישמית המושרשת במערכות החוק והתקשורת בישראל, מן הראוי רק להצביע על שורש הבעיה, המצע הרקוב שגידל עליו את חיידקי הזוהמה הרעילים.

כאשר החינוך הישראלי, כבר לאורך כמה דורות, מדבר על "ככל העמים בית ישראל", על 'לאומיות' ועל ישראל כ'מדינת מקלט לעם היהודי', ואינו מחדיר בילדי ישראל את ה"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", ואת פירושו של רש"י "ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו"; כאשר אסור להזכיר בבתי-הספר שאנחנו עם סגולה שנבחרנו לקבל את ארץ ישראל בברית בין הבתרים; כאשר תורת ישראל, התנ"ך שבו מאמינים מיליארדים בעולם ומכנים את התורה THE HOLY BIBLE - הופך דווקא כאן בישראל למין ספר פולקלור והשראה במקרה הטוב, וחלילה לא אמת נצחית ומחייבת;

לא פלא שהשוטר הישראלי מרגיש בתת-מודע שאנו ה'פולשים' כאן בארץ הזאת; שכתב החדשות חש שהערבי המשתולל הוא ה'מסכן' והנפגע שה'אליטה היהודית' נכנסה לארצו ושולטת בה. וכי מה אשמים הערבים שהעם היהודי חיפש לו מקלט מהאנטישמיות דווקא כאן באמצע המזרח-התיכון?... לא יועילו אלפי 'שירי מולדת' וטקסי לאומיות מעושים, בלי חינוך לאמונה שורשית וחזקה באלוקי ישראל "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" לא תיתכן אמונה בצדקת דרכנו ושייכותנו לארץ הקודש.

בשנים האחרונות מתנהל פולמוס ציבורי נרחב בנושא ה'הגמוניה' של 'ישראל הראשונה', האם ישנה הגמוניה כזאת, ומה הגורמים לה. השאלה העומדת בבסיס הדיון הוא - כיצד יתכן שרוב העם מחזיק בדעות 'ימניות' ופטריוטיות יותר, ולעומתן מערכות המדינה, החל מהבג"ץ השולט בפועל במדינה, מכתיבים התנהלות וחוקים 'שמאלניים' של מיעוט קטן ביותר במדינה.

והאמת היא פשוטה: בארץ ישראל אין קיום להשקפה 'ימנית' ול'פטריוטיות', אם איננה מושתתת על אמונה בה' ובתורתו. בלתי ניתן לנצח את שלטון הבג"ץ והשמאל כאשר הוויכוח הוא סביב טיעוני מוסר או לאומיות. עובדה היא שגם אנשי 'ימין' מובהקים ניסו בתקופה האחרונה להקים ממשלה יחד עם תומכי מחבלים אויבי ישראל. רק כאשר ישתנה לחלוטין החינוך בארץ, לחינוך יהודי שורשי ואמיתי המבוסס על תורת ישראל וקיום מצוותיה, כאשר ההסתכלות כולה תהיה הסתכלות 'יהודית', ולא 'לאומנית', ניתן יהיה להתחיל 'להבריא' את המערכת החולנית, שתתחיל לשמור על חיי יהודים ולהילחם באויביו, ולא להיפך. כך נזכה לראות קיום היעוד 'ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, ואולך אתכם קוממיות.

למה שאלוקים יתעניין במעשי האדם?

/ הרב ד"ר דניאל נשיא, ערכים

"אלוקים כל כך גדול לא יתעניין באדם כל כך קטן". איך מתמודדים עם השענה הפילוסופית הזאת?

האם מתקבל על הדעת שישות כל יכולה כמו האלוקים תתעניין במעשי האדם?

האם היצור האנושי הקטנטן באמת שווה את היחס הזה?

השאלה אינה חדשה. שאל אותה כבר דוד המלך בספר תהילים: "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו". ניתן להציע לשאלה זו כמה תשובות. ראשית, על מה נסמכת הקביעה כי האדם קטן? האם הגודל הפיזי קובע את רמת חשיבותו של עצם? האם סלע גדול "חשוב" יותר מאבן קטנה? אם נבחן את העולם לפי פרמטרים של מורכבות ותחכום נוכל להסיק בנקל שהדבר המורכב והמתוחכם ביותר ביקום המוכר לנו הוא המוח האנושי. שום דבר אחר, אפילו לא צביר הגלקסיות הגדול ביותר, אינו מתקרב למורכבות וליכולות שקיימות במוח האנושי. זאת ועוד, עצם הניסיון לחלק בין דברים "גדולים" ו"קטנים" ביחס להשגחתו של הקב"ה יש בו כדי להגביל את האלוקים. תפיסת יסוד ביהדות היא שהאלוקים הוא אינסופי. דברים הם גדולים או קטנים רק כאשר מודדים אותם בקנה מידה שיש לו גודל סופי. בפרספקטיבה של האינסוף גם העצם הגדול

ביותר הוא זעיר ברמה אינפיניטסימאלית. הטענה שאלוקים אמור להתעניין בגלקסיית אנדרומדה יותר מכפי שהוא מתעניין באדם רק משום שגודלה של הגלקסיה נמדד במאות אלפי שנות אור בעוד שאורך האדם מסתכם בכמה עשרות ס"מ הופכת את הקב"ה מאינסופי לסופי.

אולי התשובה המעמיקה ביותר לשאלה זו היא זו שנתנה בידי רבי צדוק הכהן מלובלין, מענקי ההגות הקבלית-חסידית בדורות האחרונים. כותב רבי צדוק הכהן: "השגחת ה' בנבראים היא מצד התפשטותו בהם". הסבר זה מבוסס על הרעיון לפיו הבריאה האלוקית איננה אקט חד-פעמי שאירע אי שם בעבר הרחוק. היהדות גורסת כי הבריאה היא מעשה תמידי המתחדש בכל רגע ורגע. זו גם התפיסה המשתמעת מהפסוק המופיע בספר תהילים: "לעושה אורים גדולים, כי לעולם חסדו". הפועל "עושה" מופיע כאן בלשון הווה. הבריאה נתונה בהתחדשות תמידית. הקב"ה מקיים אותה ומחיה אותה באופן בלתי פוסק. ההשגחה פועלת אפוא בהוויה ככוח קבוע. היא לא רק משגיחה על המציאות באופן פאסיבי (כפי המשמעות הרגילה של הפועל "השגחה"), אלא מקיימת אותו. אין קיום לאף פרט במציאות, ולו הקטן ביותר, אלמלי בחר הקב"ה להעניק לה קיום.

ההשגחה אינה רק מעשה פאסיבי-חיצוני אלא מעשה אקטיבי של יצירת הוויה. ההשגחה חייבת אפוא לחול על כל פרט בבריאה ולו גם הקטן ביותר, אחרת לא היה אותו פרט מסוגל להתקיים. ניסוח ברור לעיקרון זה אנו מוצאים אצל רבי חיים מוולוז'ין, מגדולי חכמי ההגות היהודית במאה הי"ט. בספרו "נפש החיים" הוא כותב: "כל קיום העולמות כולם תלויות בהשפעתו יתברך רגע-רגע". הקיום עצמו מותנה בהשפעתה של ההשגחה הבלתי פוסקת. קטנותו של האדם אינה עומדת אפוא בסתירה להשגחה האלוקית. ההשגחה האלוקית מקיימת כל פרט ופרט בבריאה ולפיכך זוכה כל פרט ליחס אלוקי.

ויעפילו לעלות אל ראש ההר

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כשחזרו המרגלים מתור את הארץ אמרו: "כי עז העם היושב בארץ ... עמלק יושב בארץ הנגב ... והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן". ולכן לא נוכל לעלות לארץ. על דבריהם אלו אמר כלב: "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", ואילו המרגלים טענו לעומתו: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". דברי המרגלים הללו חלחלו ללבו של העם שהביאו אותו להתלונן: "למה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב". ורק אחרי שראה העם שהמרגלים מתו במגיפה, רק אז הכירו בטעותם, התאבלו והודו שחטאו. וכאן מתרחש דבר תמוה, לכאורה במצבם החדש אחר שהכירו בחטאם היו צריכים לציית לדברי משה ולנהוג לפי דבריו, אבל הם נוהגים אחרת, הם מחליטים לעלות אל ראש ההר ולא שועים לאזהרתו של משה המזהיר אותם שלא יעלו להר כי בזה הם עוברים את פי ה', ככתוב: "והיא לא תצלח כי אין ה' בקרבכם". ומשה חוזר ומדגיש להם שהם עלולים להינגף לפני אויביהם וליפול בחרב מפני ששבו מאחרי ה' ולא יהיה ה' עמהם. ולמרות כל האזהרות הללו של משה הם מעפילים לעלות אל ראש ההר, וסופם שהוכו עד חורמה ע"י העמלקי והכנעני. איך להבין את התנהגותם זו של המעפילים, שעל אף שהחליטו לחזור בתשובה עדיין הם ממרים את פי ה' ומוסיפים חטא על פשע?

את התנהגותם זו של המעפילים מסביר החתם סופר [בספרו 'תורת משה']: שאדרבא, המעפילים אכן רצו לחזור בתשובה, וכיון שחטאם היה שלא בטחו בה' ופחדו מהעמלקי והכנעני כמו שאמרו: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו", לכן רצו עכשיו לתקן את חטאם ב"תשובת המשקל", במעשה הפוך מהחטא, ולעלות אל מקום הכנעני והעמלקי מבלי פחד ויראה מהם. ואמנם הם שמעו ממשה שהקב"ה אין דעתו נוחה מכך ושאינו רוצה שיעלו וילחמו, אך הם פירשו את התנגדותו של הקב"ה על הדרך של הבת-קול ששמע אלישע בן אבויה: "שובו בנים שובבים חוץ מאחר", שלמרות זאת אם אלישע היה מתעקש וחוזר היתה תשובתו מתקבלת. כמו שהסביר השל"ה את הדבר על פי הגמרא [פסחים פו ב]: "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא". שהכוונה היא שכל מה שיאמר לך הקב"ה, שהוא בעל הבית של העולם, עשה, חוץ מצא, שאם תשמע בת קול האומרת לך צא ממחיצתי, שאין הוא רוצה לקבל אותך בתשובה, לאמירה הזו אל תשמע, כי היא ניסיון להקשות עליך את התשובה, אבל אם תתעקש ותמשיך בתשובתך, סופך שהקב"ה יקבל את תשובתך. וכך מפרש החת"ס גם את המעפילים, שהם הבינו את דברי משה שאמר להם שלא יעלו כדי להקשות עליהם את התשובה, אבל אם הם יתעקשו לתקן את חטא הפחד, ויראו שהם שמים מבטחם בבורא עולם, ויעלו להר למרות הכנעני והעמלקי העומדים בדרכם, הם יתקנו את חטאם. אבל חטא המרגלים היה כה כבד עד שתשובה זו בלבד אין בכוחה לכפר עד שלתשובתם תצטרף גם מיתה, כדברי הגמרא (יומא פו א): "מי שיש חילול ה' בידו, אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר: 'אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון'". ואכן רק אחרי שמתו נתקבלה תשובתם ונתכפר חטאם.

ראיה להסבר זה מביא החתם סופר מהוויכוח בגמרא [שבת צז א] שעל דברי רבי עקיבא שצלפחד היה המקושש, אומר לו רבי יהודה בן בתירא: "אתה מוציא לעז על אותו צדיק, אלא מ"ויעפילו" (מהמעפילים) היה". ולכאורה קשה שעדיין הוא מוציא לעז, שהרי גם המעפילים חטאו, אלא מכאן שלאחר מותם היו המעפילים צדיקים שמתו מתוך תשובה, ותשובתם נתקבלה. ואילו לפי רבי צדוק הכהן מלובלין יש לאירוע של המעפילים גם השלכה לדורנו, והוא מדייק ממה שאמר משה למעפילים: "למה זה אתם עוברים את פי ה' והיא לא תצלח", שדווקא בפעם הזו "היא" לא תצלח, ומוסיף שם רבי צדוק: "אבל יש זמן אחר שמצליח, והוא זמננו זה שהוא עקבי משיחא" [צדקת צדיק אות מו]. ולפי דבריו יש כאן רמז שלעתיד לבא גם אם נעלה בחומה הניסיון הזה שלנו כן יצליח.

פרי האדץ

/ הרב איתמר הרשקו

כשמשה רבינו שולח את המרגלים, לתור את ארץ כנען. הוא מבקש מהם שיתחזקו, ויביאו מפרי הארץ. ומכיוון שישנם שבעה מינים של פירות, שהשתבחה בהם ארץ ישראל. התחלקו ביניהם האנשים, בנשיאת הפירות.

את החיטה והשעורה, לא היה צריך להביא. שכן אין זו רבותא גדולה, לראות חיטה בגודל של כליות השור[1]. כשהם זוכים לאכול כל יום, לחם מן השמים. אך את שאר הפירות, אין הם זוכים לראותם כאן במדבר.

כדי לשאת את הפירות, חילק משה את התפקיד ביניהם. הענבים הכבדים, צריכים שמונה אנשים למשאם[2]. מיד אחרי הגפן, נמצאים בפסוק[3] התאנה והרימון. ולכן את כל אחד מהפירות האלו, ישא איש אחד.

כעת נותרו שני הפירות, שנסמכו ל'ארץ' השנייה בפסוק - הזית והתמר.

את הזית, הועידו לשבט יהודה החשוב. ולכן כלב בן יפונה, היה אמור לשאת פרי זה עמו. ואת התמר, השאירו ליהושע. שכן גם הוא, היה חשוב מכל האנשים. ושני הפירות שנסמכו לארץ השנייה בפסוק, נשארו להם.

אך כאשר ראה יהושע, שכל כוונת המרגלים - להוציא דיבה על הארץ[4]. לא אבה להשתתף עמם בנשיאת הפירות. וכך לא הובא התמר. גם כלב, לא נשא כל פרי. וזאת משום שהוא היה, אחד בפה ואחד בלב[5]. וכחלק מעניין זה, הוא אמר על הארץ שהיא אוכלת יושביה[6].

ואם כלב היה מביא עמו את הזית, היו ישראל משבחים בכך את הארץ. שכן גם באדמת טרשים כמו בחברון, צומחים כאלו פירות גדולים. ועל מנת למנוע זאת, שכנע כלב את המרגלים, שהוא לא יקח כל פרי.

לאחר שהוציאו המרגלים, את דיבת הארץ רעה. והפכו את הפירות, לסימן קללה. נענשו עם ישראל, בארבעים שנות נדודים במדבר. עד תום כל הדור ההוא, ולידת הדור החדש.

כחלק מהרצון לנחמם, ולממש את ההבטחה להיכנס לארץ. מבשר הקב"ה לבני ישראל, של הדור ההוא. שכאשר הם יכנסו לארץ, הם יזכו להקריב את המנחות והנסכים. מה שלא ציווה אותם, בימי המדבר[7].

המיוחד כל כך במנחות. הוא שהם מורכבים, מחיטה ושמן זית. ואלו הם אותן פירות, שלא הובאו למדבר ע"י המרגלים. אך הנסכים, הם כולם עשויים מהגפן. שהוא הפרי העיקרי, שהביא להוצאת דיבת הארץ.

ובכך מראה הקב"ה לעם ישראל, שהן הפרי שהתקלקל - הגפן. והן הפירות שלא התקלקלו - החיטה והזית. יעלו כולם לרצון, כאשר יכנסו הבנים לארץ האבות.

ביחד עם הזית, זכה גם התמר לקבוע לו ברכה בארץ. שעל אף שאין מקריבים דבש במזבח, באים הביכורים ומוקרבים לפני המזבח. יחד עם השעורה, שבאה במנחת העומר[8]. וכך יש תקווה ואחרית, גם למי שנזוף כעת. וכשיכנסו הבנים לארץ, יהיה הדבר, בשליחותם של האבות המולידים שלהם.

שכן ליוצאי מצרים - נתחלקה הארץ[9].

1 - עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול - כתובות קיא:
2 - מה תלמוד לומר בשנים (סוטה לד.) בשני מוטות הא כיצד שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון - רש"י במדבר יג, כג
3 - **ארץ** חיטה ושערה וגפן ותאנה ורמון **ארץ** זית שמן ודבש - דברים ח, ח
4 - יהושוע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפריה משונה כך עמה משונה - שם
5 - 'רוח אחרת', (במדבר רבה) שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב. למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת. ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם, כמו שנא' 'ויהס כלב' שהיו סבורים שיאמר כמותם. זהו שנא' בספר (יהושע יד) 'ואשיב אותו דבר כאשר עם לבבי', ולא כאשר עם פי - שם יד, כד
6 - כלב הלך לחברון, כדי לומר עליה שהיא עיר המיוחדת לקברות מתים. ובכך לומר לעם שזו ארץ אוכלת יושביה
7 - אחר שהבטיח את הבנים שיבאו אל הארץ השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בבואם לארץ ואולי היה זה עתה לנחמם ולהבטיחם כי היו נואשים לאמר מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף ארבעים שנה ואם יחטאו גם הבנים ולכן ראה הקב"ה לנחמם כי בצוותו אותם במצות הארץ הבטיחם שגלוי לפניו שיבאו ויירשו אותה והנה צוה בנסכים בארץ בעשותם עולות וזבחים כי במדבר לא נתחייבו בנסכים לבד בתמיד - רמב"ן במדבר טו, ב
8 - 'קרבן ראשית תקריבו', מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש קרבן ראשית שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור שנאמר (לקמן כג) חמץ תאפינה ובכורים מן הדבש כמו בכורי תאנים ותמרים - רש"י ויקרא ב, יב
9 - בבא בתרא קיז.

דיבר לשון הרע בחלום

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך"

בפרשתנו פרשת שלח (במדבר י"ג, ב') כתוב, שלח לך אנשים, וגו',

וכתב רש"י, וז"ל: למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. עכ"ל.

הסתפקתי מי שדיבר לשון הרע בחלום, מה דינו ותקנתו.

וידידי הגאון רבי ברוך דדון שליט"א מח"ס "גם ברוך יהיה", ושא"ס, כתב לי וז"ל: הנה כבר נשאל בכיוצא בו הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל בשו"ת חיים ביד (סימן נ"ב), אודות מי שנשבע לשקר גמור בחלומו, האם צריך כפרה, והשיב דאינו צריך, לא מבעיא אם חלם שעושה

מעשה עבירה, כגון שכותב בשבת וכדומה, אלא אפילו עבירה שבדיבור, כגון שבועת שקר, אין צריך כפרה, מאחר שהיה ישן, כנשבע לשקר, וכו', כי השינה עצמה חשיבא אונס גמור. עכת"ד, וכ"כ גם בספרו לב חיים ח"ג (סימן נ"ט) גבי החולם שבירך את ה', ר"ל. וכ"כ שם ח"ב (סימן ס"ז) גבי החולם שחילל שבת. וכ"כ גם בשו"ת באר משה ח"ג (סימן קע"ב) גבי מי שחלם שחילל שבת בהוצאה. יעו"ש.

ואולם הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל בשו"ת רב פעלים ח"ב (יו"ד סימן ל"ב) חלק על דברי הגר"ח פלאג'י, וכתב שמי שחלם בשאר ימים שהוא יום כיפור ואוכל בו, וכן ראה שמחלל שבת, יש לו לחוש למראה חלום זה, אולי מראין לו כן להודיעו שחילל שבת מקודם, או יום הכיפורים בשוגג, והרגיש, ומורים לו מן השמים לעשות כפרה, ואף שחכם יפתור לו החלום בענין אחר, מכל מקום השתא דלית ליה פתרי, יש לחוש אולי פתרונו הוא כך, לעשות כפרה על קדמת דנא, וכן הוא הדין ברואה שנשבע לשקר, או עבירה אחרת, שיש לו לעשות כפרה, על עוונו שעשהו, ולאו אדעתיה, וצריך לו כפרה. יעו"ש.

והנלענ"ד בנידון דידן, אם דיבר לשון הרע בחלום, קיל טפי משאר איסורים עליהם דברו החכמים הנזכרים, דהא כל הטעם לאיסור לשון הרע הוא כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, וכמו שכתב הרמב"ן (דברים פרק כ"ג פסוק י'), וכן הביא בספר חפץ חיים (כלל י' בבאר מים חיים אות י"ח) גבי איסור רכילות. יעו"ש. וכאן מה מחלוקת הרבה, ? ומה נזק גרם לאותו האיש שדיבר או שמע עליו לשון הרע בחלומו, ? והרי זה כמדבר בינו לבין עצמו, דלא הוסיף ולא גרע.

ומכל מקום אם דיבר או שמע לשון הרע בחלום, טוב ונכון שיהרהר בתשובה. ואם יודע שאכן דיבר לשון הרע במציאות, ולא בחלום, הרי זה שחלם מהרהורי ליבו, ובוודאי שיש לו לשוב בתשובה, ושב ורפא לו. (עכ"ל).

■

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שו"ת בענייני נישואים בזיווג שני ועוד

שאלה: האם בחתונת 'זיווג שני' יש לעשות את החופה מתחת כיפת השמיים כפי שנוהגים בנישואים ראשונים (אצל האשכנזים)?

תשובה: המנהג לעשות החופה תחת כיפת השמים מוזכר ברמ"א וטעמו לסימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים לרוב והחתם סופר מאוד הקפיד לקיים מנהג זה.

אולם כל זה שייך בנישואים ראשונים, אבל בנישואים שניים לא מקפידים על עניין זה של 'סימנא טבא' וכשם שיש מנהגים נוספים שנוהגים בנישואים ראשונים אבל לא נוהגים בנישואים שניים.

ומעבר לכך נראה שהמנהג בנישואים שניים הוא בדווקא לערוך את החופה בתוך בית, וזאת משום חשש הפסק בין הברכות לחדר ייחוד על ידי ההליכה שבינתיים (ובנישואים ראשונים יש לומר שעיקר החופה זה הכלונסאות ולא החדר ייחוד) ועוד טעמים.

אולם כאשר יש צורך בדבר, ניתן לערוך גם חופת זיווג שני ברחבה חיצונית, ולדוגמא תקופת מגיפת הקורונה שמשום חשש המגיפה הייתה עדיפות לשטח פתוח מאשר מקום סגור.

*

שאלה: האם בנישואים שניים יש לפרוס 'הינומא' על פני הכלה?

תשובה: להינומא יש שלושה תפקידים במהלך החופה והקידושין:

א) יש שיטות נוקטות שפריסת ההינומא על הכלה בידי החתן היא מהווה את קניין החופה.

ב) לכסות את פני הכלה להראות שאינה מקפידה במה מתקדשת.

ג) משום צניעות.

בנישואים שניים הטעם הראשון אינו שייך כי כבר כתבו הראשונים שרק בנישואים ראשונים של הכלה - יש כזו שיטה שההינומא מהווה את קניין החופה.

אבל שני הטעמים הנוספים לכאורה כן שייכים גם בנישואים שניים, ולכן יש שאכן נוהגים שגם בנישואים שניים יש הינומא שפרוסה על פני הכלה, אבל אין צורך שהחתן יפרוס זאת על פניה קודם ההליכה לחופה, מאחר וזה שייך רק כחלק מקניין החופה.

ויש שנהגו שאין הכלה פורסת הינומא כלל בנישואים שניים.

*

שאלה: האם ראוי לבעל להשתתף במצווה זו של הדלקת נרות שבת?

תשובה: כתבו הפוסקים שמאחר ומצווה זו של הדלקת נרות שבת מוטלת על גברים ונשים כאחד, אלא שהנשים זוכות בה בגלל כמה טעמים, ראוי לבעל להשתתף במצווה זו על ידי הכנת והטבת הנרות קודם ההדלקה.

והגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל הביא לזה רמז יפה מלשון המשנה 'על שלושה דברים נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנידה, בחלה ובהדלקת הנר'.

ולכאורה מדוע התנא כתב רק 'חלה' ולא כתב 'הפרשת חלה' כדרך שכתב 'הדלקת הנר' ואם אכן כתב רק 'חלה' היה לו גם לכתוב גם רק 'נר' בלי הפעולה?

אלא ללמדך שבחלה אכן האישה עושה הכל, מתחילה ועד סוף, לשה ומפרישה, אבל בנר, הבעל צריך להכין הכל ולהשאיר לאישה רק את 'הדלקת הנר'.

■

סיפור לשבת

בזכות "ערב טוב"

סיפר המשפיע רבי אהרן טויסיג שליט"א

הוזמנתי לשאת דברים בסעודה שערכו באולם מרוחק בצפון תל אביב, באזור שעוד לא היה מיושב. נעניתי ברצון; כל מה שבקשתי היה הסעה הלוך ושוב. אין בעיה, ישלחו מונית. המזמינים עמדו בדיבורם, ואכן המונית הגיעה והביאה אותי לאולם. הגעתי, הסעודה כבר הסתיימה, הנואמים סיימו לדבר ואני נשאתי את דברי. בסיום דבריי הנוכחים ברכו ונפרדו לשלום, ואף אני יצאתי מהאולם. כולם נכנסו לרכביהם ונסעו, האולם נסגר מאחורי, האורות כבו, ואני נותרתי לבדי, ממתין למונית שבוששה מלהגיע. הנהג שכח, כנראה. עמדתי לבדי, בעלטה. מפעם לפעם הבליחו אורות, ומכונית עברה. היה זה לפני עידן הפלאפונים. והשעה התאחרה, כבר אחרי חצות, ואני נשאתי תפילה: ריבונו של עולם, תזמן לי מונית! הקב"ה שומע תפילה, והנה מונית מתקרבת. אני מרים יד, והיא עוצרת. אני מתקרב: "ערב טוב לך, אדוני הנהג", אמרתי, כך צריך לפתוח בדברים, "אתה פנוי, לבני ברק?" "וואלה", הוא אומר, אולי זה 'כן' בשפה שלהם... "אלוקים, שמעת את תפילתי!" נו, מובן מאליו.

אם התפילה שלי היא שהבורא יתברך יזמן לי מונית, התפילה של נהג המונית שהבורא יתברך יזמן לו נוסע. נכנסתי באנחת רווחה. האמת, שכשעצר הנהג, חששתי בתחילה. ראשו היה עטור תלתלים, עגילים ונזמים, כמין בריה משונה. אבל כבר אמרו (מגילה ג.) שהשדים אינם מוציאים שם שמים מפיהם... הנהג הפעיל מונה ונסע, והיה נרגש ונסער. הוא טפח על ההגה וקרא: "אלוקים, תודה לך!" חשבתי לעצמי: הלא אני הוא זה שהייתי צריך לקרוא ולהכריז: 'אלוקים תודה לך!' אני הוא שעמדתי לבדי בחשכה המוחלטת באמצע הישימון. והנה, הנהג גלוי הראש מודה בכזה רגש! כשחזר הנהג וצעק בפעם השלישית: "אלוקים תודה לך ששמעת את תפילתי" חשתי שיש כאן דבר מה יוצא דופן. שאלתי בעדינות: "מה התפללת?" - "כבוד הרב", ענה "תסתכל בשעון!" הסתכלתי, קרוב לשתיים אחר חצות. "אני עובד משמונה בבוקר", המשיך הנהג, חישוב מהיר הראה, כי הוא עובד ברציפות כשמונה עשרה שעות! "זה לא מסוכן, לנהוג במשך שעות כה רבות?" שאלתי.

"ועוד איך!" ענה "בקושי מחזיק אני את עיני פקוחות!" עיניי חשכו לנוכח ההצהרה. "אז למה אתה נוהג?!" שאלתי, והוא השיב: "כי משעה שמונה בבוקר ועד שהגעת, לא שמעתי מילה טובה! כל היום עלו אנשים וירדו, 'תסיע אותי לפה ותסיע אותי לשם', שילמו והלכו, ואף אחד לא אמר: בוקר טוב, צהריים טובים, ערב טוב. תודה, שלום. אמרתי: מה זה, אני שקוף, איני אדם, רק משרת?! אלוקים, איני חוזר הביתה עד שאשמע מילה טובה. שמישהו יגיד 'ערב טוב'. פוחד אני פחד מוות, מי יודע, אם כל היום המילה 'טוב' לא נשמעה באוזניי, מי יודע האם זה לא הסוף שלי... והנה הגעת, ואמרת 'ערב טוב' - תפילתי התקבלה! מישהו מתייחס אלי, אני כבר יכול לנסוע הביתה לישון!" האזנתי לדבריו, וחששתי שיירדם על ההגה, לפיכך התחלתי לשוחח אתו, שלא יירדם. על מה? עליו. על הפרנסה, על המונית, על המשפחה, כל דבר שיעסיק אותו. הגענו לבני ברק, הוא עצר בכתובת, והמונה מראה ארבעים ושבעה שקלים ושבעים אגורות. הוצאתי שטר של חמישים אמרתי: "מאד נהניתי, תשמור את העודף לעצמך". '

'סליחה", אמר, "אני לא לוקח כסף!" "מה פירוש: אני לא לוקח כסף. עבדת, ומגיע לך. תאר לך שהייתי עומד עד עכשיו בכביש החשוך. אין לך מושג איזו טובה עשית לי!" "לא". השיב נחרץ "הרב אמר לי 'ערב טוב'. זה שווה עבורי יותר מהכל!" "אמרתי לך כשנכנסתי למונית, ואומר כשאצא ממנה, אבל את הכסף תיקח". "לא, בשום פנים ואופן!" - "אין בעיה, אני נשאר במכונית" הודעתי "תפעיל את המונה. מצדי תוכל לישון, אבל בלי לשלם - אני לא יוצא". "טוב", נכנע הנהג. לקח, וביקש את השם ומספר הטלפון, והודיע לי כי **ממחר הוא מתחיל להניח תפילין**. יש לו, מבר המצוה, אבל עד עכשיו לא הניח. ממחר יניח. אמרתי לו: "להניח תפילין זה נפלא, וכל יהודי חייב. אבל מה הקשר בין זה לנסיעה, לא דברתי אתך על קיום המצוות". הוא בכה: "נכון, אבל הרב היה בן אדם. אמר לי ערב טוב.

התייחס אלי כאל אדם, שימח אותי, במה אוכל לגמול לו, לשמחו? חשבתי, אולי אם לא אקח כסף עבור הנסיעה. אבל התעקשת, וזה גם מוכיח שאתה בן אדם, מוקיר עבודת הזולת. אז אם אודיע לך שאני מתחיל להניח תפילין, זה ודאי ישמח אותך!" נטלתי את ידו בשתי כפותיי, והרעפתי עליו ברכות מכל הלב. נפרדנו בדמעות, והנהג נסע לדרכו. היה זה כאמור במוצאי ז' אדר. כחמשה שבועות לאחר מכן, במוצאי יום טוב ראשון של פסח, צלצל הטלפון. הרמתי. "שלום, הרב זוכר אותי?" שאל הקול. "תזכיר לי", ביקשתי. אזני צללו מהשאגה: "אלוקים, שמעת את תפילתי!" שאגתי לעומתו: "הנהג?! ערב טוב לך, חיים מתוקים עליך, מה אתה מספר?!" - "כבר כמה שנים שלא ערכתי סדר בפסח", סיפר, "אבל כעת אני מניח תפילין, ואמרתי לאימי: אולי נעשה גם סדר?! היא מאד רצתה. יש לנו שכן מסורתי, שאלתי אם נוכל להצטרף אליו, והוא הסכים בשמחה. היה זה ליל סדר נפלא, והתקשרתי לבשר לרב!" כמה שמחתי לשמוע. ואז הוסיף: אבל התקשרתי בשביל עוד דבר - לשמוע שוב את ה'ערב טוב לך, וחיים מתוקים', אוי כמה שהתגעגעתי לשמוע! " (הגדת מקרבן לתורה).

שביבים / שאול שיף

בת קול שמנהמת כיונה

מגפת חולירע פרצה בירושלים בשנת תרכ"ו וגבתה חללים רבים. אחד מגאוני ירושלים של אז, הגאון רבי מאיר אויערבך מקאליש, בעל 'אמרי בינה' זצ"ל, החליט שאינו יכול עוד לחשות. חייבים לעשות מעשה. הוא ניגש לידידו הקדוש, ראש ישיבת המקובלים 'בית אל', רבי ידידיה רפאל אבולעפיה - שנודע בפי כל בכינויו "הַיָּ"א" (ראשי תיבות של שמו, שביטא אף תואר כבוד ליראת השמים שקיננה בו. יום פטירתו ט"ו בסיוון), ונועץ עימו כדת מה לעשות. הי"א יעץ לרבי מאיר אויערבך שיערוך 'שאלת חלום'. מי שראוי לתשובה, זוכה שמן השמים עונים לשאלתו באמצעות פסוק. לאחר הדרכה מגדול המקובלים - הי"א, ערך רבי מאיר אויערבך שאלת חלום. והתשובה לא איחרה לבוא. בחלומו הוא ראה אש שחורה מרצדת על גבי אש לבנה, האותיות רושפות ובוערות. הוא חש בגודל המעמד כאשר הוא קרא את הפסוק משיר השירים: "הנה זה עומד אחר כותלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" - - - נבעת קם ה'אמרי בינה' משנתו, נטל את ידיו ומיהר לביתו של הי"א. כבר חצות לילה כעת, ודאי קם ראש ישיבת המקובלים לערוך תיקון חצות, הוא קיווה שלא יצטרך להפריעו באמירת הפסוקים. להפתעתו הרבה - חיכה לו הי"א בבית המדרש כשכולו אחוז שרעפים. "בחצות הלילה שמעתי בת קול שמנהמת כיונה", שח המקובל הספרדי לרעהו, הגאון האשכנזי, עוד טרם שזה האחרון פתח את פיו, "הקריאו לי משמים את הפסוק בשיר השירים", וכאן אמרו שני הצדיקים מילה במילה את הפסוק שהזכרנו, נוכחים לדעת שמן השמים מכוונים אותם אל הפתרון.

אך מהו הפתרון? לא עמדו עדיין על סודו.

שקעו הצדיקים איש איש במחשבותיו, ואז אמר הי"א בהתרגשות: "במדרש דרשו חז"ל 'הנה זה עומד אחר כותלנו - זה הכותל המערבי שלא זזה ממנו שכינה לעולם'". הרב מקאליש הנהן וחיכה להסבר. והי"א המשיך: "לבי אומר לי, רבה של קאליש, שחוטאים חטא כבד בני ירושלים בכך שמצויים הם ליד שריד בית המקדש, מקום קדוש ממנו לא זזה השכינה, ואינם נוהגים בו כבוד".

קיבל רבי מאיר אויערבך את דברי רעהו, ונפרד ממנו כדי לכנס בהקדם אסיפה של רבני העיר וגאוניה, ויחדיו יטכסו עצה מה לעשות. לאחר דיונים רבים נפלה ההחלטה: בכל חתונה אנו אומרים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", מעתה ועד עולם - קיבלו עדות יוצאי אשכנז בירושלים עיר הקודש, עליהם ועל זרעם - שלא לערוך חתונה עם יותר מכלי זמר אחד. קבלה שעומדת בתוקפה עד היום!

מספר ימים עברו והמגפה נעצרה כליל, או אז נוכחו בני ירושלים לדעת שאכן הכותל המערבי היה זה שתבע את עלבונו, וגאוני הדור הם שמנעו את המשך האסון הכבד.

בזכות זיכוי הרבים

את המעשה המופלא דלהלן שמעתי מהמחנך הידוע הרב אברהם מרדכי סגל, ששמע אותו מאיש החסד הנודע ר' חיים טובי זצ"ל, שעלה למרום בכ"ו ניסן תש"פ.

וכך סיפר ר' חיים: בצרפת, מרחק נסיעה שעה מפריז, יש כפר קטן. שם גרים יהודים נדיבי לב. הזדמנתי לכפר הזה בשבת קודש. בשבת בבוקר התארחתי אצל רב היישוב, והנה אני מבחין במשהו מוזר. מאחורי הוילון ישנו מרובע סתום בלבנים. לא חלון יש שם אלא קיר. "מה הם הלבנים האלו?" שאלתי את מארחי היקר.

הרב התרגש מהשאלה. בתחילה הוא לא יכול היה לדבר, ורק אחרי שנרגע קצת הוא התחיל לספר.

גרתי בישראל כמה שנים, והגעתי לכאן במטרה לקרב יהודים לאביהם שבשמים. הכפר היפה והפורח הזה היה שומם. לא היה כאן כלום. לא בית כנסת, לא מוסדות חינוך, שום דבר. שממה רוחנית ממש. לאט לאט, בסייעתא דשמיא יסדנו בית כנסת, נפתחו מוסדות לימוד ושם שמים נישא

על שפתיים. עם כל ההתפתחות היה בולט מאד חסרונו של מקווה. הדבר הקשה מאד על חיי התושבים, שבכל פעם שנזקקו למקווה היו צריכים לנסוע שעה הלוך ושעה חזור.

משראיתי שזה המצב, החלטתי לבנות מקווה. איפה? בחצר הבית שלנו. מי ישלם? אנחנו. הלבנים שאתה רואה כאן סותמים את החלון שפונה לכיוון החצר, שם בנויה המקווה.

במשך שלוש שנים וחצי עמלתי על בנית המקווה. רציתי שהכול יהיה מושלם ומהודר בתכלית הכשרות. בכל שלבי הבניה הזמנתי לכאן רבנים שיבדקו כי אכן הכול נעשה כהלכה, בכל דבר הלכנו לפי הדעה הכי מחמירה, ובסופו של דבר זכינו לברך על המוגמר. המקווה החלה לפעול, ואנשי הישוב החלו להקפיד הרבה יותר על קדושה וטהרה.

כיון שהמקווה ממוקמת בחצר, הקפדנו מאד מאוד שדלת המקווה תהיה סגורה, וילדים לא יוכלו להיכנס לשם. השמירה הייתה מעולה וברוך השם אף אחד לא ניזוק, חוץ מפעם אחת ויחידה. על הפעם הזאת אני רוצה לספר לך.

עד לבנית המקווה זכינו בתשעה בנים בחסדי השם. ציפינו מאד לבת, והנה הקב"ה שלח לנו בן עשירי. שלמה קראנו לו. מאז שהוא נולד הרגשתי אהבה גדולה לבן הזה, משהו מיוחד מעבר לאהבה רגילה של הורים. אני ואשתי היינו קשורים אליו מאד.

באחת השבתות אחרי הצהריים האמא מחפשת את שלמהל'ה שלה, והוא לא נמצא. היא קוראת לו והוא אינו עונה. היא בודקת בכל המקומות בבית ואחר כך יוצאת לחצר ומגלה את דלת המקווה פתוחה. בפנים מתברר מיד מדוע שלמהל'ה לא ענה. הוא שכב בתוך המים. ירד למקווה ועלה השמימה.

אתה מבין מה עבר עלינו? זה הילד הכי יקר שהיה לנו. כולם יקרים, אבל אליו נקשרנו בקשר בל יתואר. הכאב על הפרידה היה קשה מנשוא. לא גמרתי לבכות עליו, על הבן האהוב שהאיר את חיי באור פלאי. אל האבל נוספה גם התמיהה הגדולה שהציקה והכאיבה לי עד עמקי נשמתי.

למה? למה נגזר על שלמהל'ה להיפטר מן העולם דווקא באופן הזה? אתה בוודאי מכיר את המעשה שמסופר בגמרא (יבמות דף

קכא עמוד ב) על נחוניה שהיה חופר בורות מים לעולי רגלים, והבת שלו נפלה שם. באו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא, והוא אמר שהוא בטוח שהיא תחיה, באמרו: דבר שהצדיק מתעסק בו, יכשל בו זרעו?

ואני הרי בניתי את המקווה בשביל כלל ישראל, במסירות נפש עצומה. השקעתי את גופי ונשמתי בדבר, נתתי את כל כולי, ויתרתי על נוחות ועל ממון לתכלית אחת ויחידה, להרבות קדושה וטהרה בעם ישראל לנחת רוח לבורא עולם. איך יתכן שלבסוף כך עלתה לי? שהבן שלי יטבע דוקא במקוה הזה? זו תורה וזו שכרה?

נכנסתי לגדולי ישראל בצרפת ובארץ הקודש. כולם השתתפו בצערי מאד, הרעיפו עלי דברי ניחומים אולם אני לא התנחמתי.

לילה אחד, בשעה שאני ישן מגיע אלי אדם בעל פנים מאירות עם זקן לבן, והוא אומר לי, אבא, תירגע! שאלתי אותו, מי אתה? הרי לפי מראך הנך יכול להיות סבא שלי. אמר לי היהודי הזקן: אני שלמה שלך. אספר לך מי אני. אני אחד מבעלי התוספות, נהרגתי בצרפת על קידוש ה'. עליתי לשמים ונכנסתי לכל מקום שאני רוצה. הרי הנהרג על קידוש ה' מגיע לכל מקום, זאת מלבד המעלות אשר זכיתי לקנות בעולם הזה. ככה טיילתי בעולמות העליונים ונהניתי מזיו השכינה.

עד שהגעתי למקום מסוים ולא רצו להכניס אותי, אמרו לי, נכון שעלית על קידוש ה', אבל בהיכל הזה נכנס רק מי שטבל במקווה טהרה לפני הקבורה. רק נפטר כזה יכול להיכנס כאן.

אומר הבן שלמה: משום שנהרגתי על קידוש ה' קברו אותי בבגדי, בעודם מלוכלכים בדם. אמרו לי בשמים שהעצה היחידה להיכנס להיכל הגבוה ההוא, הוא לחזור לעולם ולטבול במקווה טהרה.

כעת בררו, לאיזה מקווה עלי לרדת? למי תהיה את הזכות שאחד מבעלי התוספות יחיה בביתו? הלכו וחיפשו וכך עלה השם שלך, אבא יקר, אתה שמסרת את נפשך על בניית המקווה, אצלך אני איוולד.

עכשיו שכבר טבלתי במקווה אני יכול לטייל בכל העולמות בלי שום מניעה.

דע לך אב יקר, היה לי קשה מאוד לרדת למטה כדי לנחם אותך, אבל משום שלושה דברים ירדתי.

דבר ראשון, משום הכרת הטוב על שגידלת אותי, ובשמים עניין הכרת הטוב הוא חשוב מאד.

דבר שני: כדי שתבין עד כמה גדול העניין של זיכוי הרבים. דבר שלישי: אנשים מסתובבים בעולם עם כל כך הרבה שאלות. רציתי לבוא לחזק את כלל ישראל, שידעו שלכל דבר יש חשבון, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד. לפעמים הצרה הכי גדולה זה משהו הכי טוב שיכול להיות וזכות הכי גדולה. יכול להיות שכאשר תקום תאמר לעצמך 'חלומות שוא ידברון', ולכן אני נותן לך שני סימנים שהחלום אמיתי. דבר ראשון, אזכיר לך שבהיותי בגיל שמונה חודשים הגעתי למצב של סכנת חיים עקב קריסת מערכות. הרופאים לא הצליחו להשתלט על המצב, והנה יום אחד קמתי בריא ושלם בלי שום השתדלות של רופא. הסימן השני, תקפידו על מצות חלה ובקרוב תבורכו בבת.

התעוררתי מהחלום והנה אני פוגש את הרבנית מרוגשת לגמרי, היא חלמה, ששלמה שלה הגיע ואמר לה שאם תקפיד על מצות חלה תהיה לנו בת.

כשהוא סיים את סיפורו הוא הראה על בתו בת הארבע ואמר לו, תראה זאת הבת שהגיעה אחרי תשעת הבנים.

(גל' השגחה פרטית פ"א)

הסיבה לאמירת מזמור "למנצח בנגינות" בצורת מנורה

רבי דוד אבודרהם כותב בחיבורו, בסדר שיר של יום, שישנם מקומות שנוהגים לומר בכל יום, "למנצח בנגינות" (תהילים ס"ז) בצורת מנורה. קדם לו בעל ה'רוקח', רבי אליעזר מגרמיזא, שהזכיר מנהג זה וביאר את טעמו: כיון שבמזמור זה, ישנם שבעה פסוקים וארבעים ותשע תיבות [חוץ מהפסוק הראשון: "למנצח בנגינות מזמור שיר", המהווה רק פתיחה], המכוונים כנגד שבעת קני המנורה וארבעים ותשעה קישוטיה: עשרים ושניים הגביעים, תשעת הפרחים, אחד עשר הכפתורים ושבעת הנרות. הוא הוסיף וכתב, שהאומר מזמור זה בכל יום - הריהו כמי שמדליק את המנורה הטהורה בבית המקדש, וכאילו מקבל פני שכינה. זאת ועוד: בכוח קריאת המזמור הזה זוכים לכפרת עוונות. הזוהר הקדוש מפרש את הפסוק "שמן וקטורת ישמח לב"(משלי כז ט), שהקטרת הקטורת הייתה תמיד - בין בבוקר ובין בשעות בין הערבים - בסמוך להדלקת שמן המנורה, כמו שאומרת התורה "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" (שמות ל ח). הקטורת והשמן היו תמיד ביחד, ללמדנו שכשם שהקטורת מכפרת, וכמו שדרשו חז"ל (יומא מד.) "למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר (במדבר יז יב) 'ויתן את הקטורת ויכפר על העם'" - כך גם השמן מכפר.

מסיבה זו תקנו חכמי ספרד לומר בתפילת מנחה, קודם "עלינו לשבח", את המזמור הזה, "למנצח בנגינות מזמור שיר". רבים שאלו: מהו המקור למנהג? אלא, משום שבדרך כלל מתפללים תפילת מנחה סמוך לשקיעת החמה, וזו הייתה השעה בה הכהן הגדול היה מקטיר את הקטורת ומדליק את המנורה. גם בבוקר נוהגים לומר את המזמור הזה לפני "ברוך שאמר", מאותה סיבה, שהרי גם בבוקר היה הכהן הגדול מקטיר קטורת ומדליק את המנורה.

(מתוך 'דורש ציון')

מעלת מצות ציצית

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"דבר אל בני ישראל אמרת... ועשו להם ציצית" מבאר רבינו אור החיים הקדוש, מהו כפילות הלשון דבר ואמרת? דיבור הוא ל' קשה, בא לרמוז על עצם החיוב של המצוה לעשות רצון ה'. ואמירה ל' רכה היא להורות על המעלה והכבוד הנמשך מן המצוה. ובהקדם מאמר רבותינו בילקוט שמעוני, כשראה משה מעשה המקושש, אמר לפני ה' בימי החול לובשין ישראל תפילין וזוכרין את המצוות, ביום השבת במה יזכרו? והשיבו הקב"ה הריני נותן להם מצות ציצית שבה יזכרו את המצוות. ולכן אמר ל' ויאמר, אמירה המסעדת את הלב במבוקשו. ולכן היה מקום לומר, שאחר שגילה לנו ה' שעל ידי מצות הציצית מגיע לידי זכירת המצוות, יוכל אפילו בשאר ימות החול להימנע ממצות התפילין, כיון שיכול להגיע לידי זכירת המצוות על ידי מצות הציצית. לכן השמיע לנו הכתוב ואמר "ועשו להם ציצית" וא"ו מוסיף על הראשון, שמצות ציצית אינה במקום מצות תפילין אלא בתוספת לה.

ובביאור דבריו נראה לומר, שמשה רבינו כשראה את המקושש שחילל את השבת, הבין שלא עשה זאת מתוך מרד בה', אלא אונס ושכחה. ותלה זאת במה שאין להם מצות תפילין ביום השבת, אשר על ידה ישנה זכירה לשמירת וקיום כל מצוות ה', וכמו שאמר הכתוב במצות תפילין "למען תהיה תורת ה' בפיך". ולכן ביקש מה' שיתן לבניו איזה מצוה השייכת בכל יום, בכדי לזכור את כל מצוות ה' לעשותם. ומיד נעתר ה' לבקשת משה רבינו והביא לו מצות ציצית, אשר על ידה נזכור את כל המצוות. ולאחר שניתן לנו מצות ציצית לזכירת כל המצוות, ראויה היא לכל יום ויום. כי מצות התפילין היא לאות בין ישראל לה', ומצות הציצית באה להזכיר לנו את האות שאנחנו עבדי ה' וחייבים לשמור את כל מצוותיו. וביום השבת גם השבת היא אות בין ישראל לה', ועל ידי מצות הציצית באים אנו לזכרון לשמור את רצון ה' על ידי קיום כל המצוות.

וכדי שלא יאמר האדם, אני שקוע בתורה ובעבודת ה' כל היום כולו, וכל שאיפתי לעשות רצון הק, ואיני זקוק למצות ציצית להזכיר לי את שמירת המצוות? לזה אמר הכתוב "על כנפי בגדיהם לדורותם" להורות שהמצוה היא תמידית, וחייבים בה כלל ישראל אפילו בדור קדוש וטהור, שא"צ מעשה לזכירת קיום המצוות. וכל שכן ליחיד הנמצא בדור רגיל, שמחוייב לעשות מצות ציצית, בכדי לזכור לו לקיים כל המצוות, בכדי שלא יקבל השפעה לרעה מבני דורו.

והנה כתבו התוספות (מנחות מג) שהציצית מעיד על ישראל שהם עבדי ה', כמו שאמרו (שבת נז:) כבדא דעבדא תנן. ומבאר רבינו אור החיים, שעל כן אמר "והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם" כי כשיביטו בסימן עבדותם, יתבוננו שאינם בני חורין לעשות כרצונם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם. אלא הרי הם כעבד שאימת רבו עליו לעשות אל כל מלאכתו ברצון ובלב שלם.

ושוב אמר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם... למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוהיכם", וצריך להבין למה חזרה התורה לומר שעל ידי קיום מצות ציצית, יזכרו לקיים את כל המצוות? ונראה לבאר שהיה מקום לומר, שבכח מצות ציצית להזכיר לו לקיים את כל המצוות עשה. אבל היאך יזכור על ידי מצוה זו להימנע ממצוות לא תעשה? לזה אמר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" שע"י שהאדם ימנע את עצמו מראיות האסורות ויקדש את עיניו ואת לבו מהרהורים אסורים, היא השמירה הגדולה לכל המצוות כולן. ולזה חזר וכפל "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי" שבזה שמצרף למצות ציצית את שמירת העיניים והלב, יזכה לשמירת כל מצוות ולהתקדש על ידם, וכמו שמסיים הכתוב "והייתם קדושים לאלוהיכם". ואפשר לבאר שמצות הציצית בכוחה להזכיר לאדם לשמור על עיניו ולבו, ולכן דוקא בתוך פרשת ציצית כתבה לנו התורה ענין של שמירת הלב והעיניים. וכן מוכח מהמעשה שהובא בגמרא (מנחות מד.) מעשה באדם אחד שביקש לעשות עבירה, ופרש מן העבירה על ידי שטפחה לו הציצית על פניו.

ומכאן יש לנו התעוררות להיות זהירים במצות ציצית השקולה כנגד כל המצוות, להשתדל לקיים אותה באופן הנעלה ביותר ולצאת ידי כל הפוסקים בסוג הבגד והציציות המהודרות ביותר. אשר בכח סגולתם לקרב את לבו של האדם, לשמור ולקיים את כל מצוות ה', ולהתקדש על ידם ולהיות מפורסם לעיני כל שהוא עבד ה'. ■

מיומנו של מוטי הרטוב מתנדב ב"בית לוינשטין" מטעם "עזר מציון"

באחד הימים התבקשתי להגיע למחלקת ילדים, אליה הגיעו לשיקום 2 אחיות בלוויית אמן, ונמסר לי שגם אבי הבנות הגיע לשיקום לבית לוינשטין, במחלקה אחרת כמובן, אך לא נוספו עוד פרטים, מלבד מספר החדר במחלקת הילדים. עם קבלת מידע זה, היה לי ברור שחלק עיקרי מזמן ההתנדבות באותו יום, ובכלל בתקופה הקרובה , יוקדש למשפחה זו. כשנכנסתי לחדר הבנות, באישור האם כמובן, ראיתי את שתי האחיות שוכבות באותו חדר, ובמיטה ביניהן יושבת אמן, שאינה יודעת למי לדאוג ולמי לעזור קודם: לכל אחת מהבנות או לאביהן. בבירור נסיבות הפגיעה סופר לי שארבעתם הלכו לטייל ברחוב בעיר מגוריהן הדרומית, וכשהיו על אי תנועה והמתינו לאור הירוק להולכי רגל, התפרץ לפתע רכב פרטי לכיוונם (נהוג בידי צעיר שהתברר כשיכור), עלה על אי התנועה, העיף את בני הזוג ובנותיהם ופצע אותם בדרגות פגיעה שונות, שהתבררו לאשורן רק לאחר שהובהלו לבית החולים. הגבר נפגע פגיעה מרובת איברים, אך המשמעותית היתה הפגיעה בראש. האם, שהיתה מעוברת, עברה הפלה יזומה לאחר שבבדיקות עלה שהעובר מת, וכן נפגעה ברגליה ובכתפה. הבת הגדולה, תלמידת בי"ס, נפגעה ברגליה "בלבד" - שברים וכן מכות יבשות. הבת הצעירה, בגיל הגן, ספגה שברים באגן וברגלים.

בבירור ההיסטוריה של המשפחה עלה, שהיא עלתה זמן לא רב קודם מאחת ממדינות אפריקה. העברית לא שגורה כלל בפי ההורים, אך הבנות כבר הצליחו ללמוד לתקשר בעברית. מערכת היחסים בין ההורים שלא היו נשואים, לא היתה טובה, אך הבנות רצו כמובן לבקר את אביהן, למרות פציעת כולם, והיה צורך לארגן "הסעות" עבורן לראות את אביהן. מצבו היה כ"כ קשה שלאחר ביקור אחד הן לא היו מסוגלות לראותו שוב עד שיוטב מצבו. האישה גם החליטה בזמן שיקום בנותיה, שעקב מערכת היחסים המעורערת בינה לאבי הבנות, וההפלה שעברה, זו "הזדמנות" להיפרד ממנו. בזמן השיקום של הבנות מתנדבי "עזר מציון" ואחרים הביאו להן מאכלים, בגדים ומשחקים כדי לרומם את רוחן ולעזור להן לצלוח תקופה קשה זו. הבת הגדולה למדה בבי"ס לוינשטין המיועד לתלמידים בשיקום - בחדר מיוחד סמוך למחלקה. כ"כ הגיעו לבקרן, יחד עם יתר הילדים, קוסם וזמרים.

לאחר תקופת שיקום ארוכה במיוחד של הבת הצעירה (שבר באגן), היה צורך לתכנן את היום שאחרי השחרור. הצוות הרפואי והפזיותרפי המליץ על "אשפוז יום" לצורך קבלת המשך טיפול במקום. הבעיה היא שכדי לקבל טיפול הולם על האם ובנותיה לגור ברעננה או סביבתה הקרובה, מרחק של כ-100 ק"מ מדירתה השכורה בעיר הדרומית. אולם, דבר לא עצר את האם הפצועה, שבזמן השיקום של בנותיה נאלצה לעובר בדיקות וטיפולים שונים בכתפה ורגליה שלה, כולל ניתוח משמעותי ברגלה. בעזרת מתנדבים והצוות הסוציאלי אותרה עבורה ובנותיה דירה צנועה במרכז רעננה, ואורגן מערך מתנדבים להסעתן לטיפולים יומיים בלוינשטין וחזרה.

כשנודע לי שלאם ובנותיה, שבינתיים גם הצעירה עלתה לכיתה א, חסר מחשב כדי שלא יפגרו מאחור בלימודים, שחתי לחברי הטוב ל.ל העובד בחברת הייטק את הצורך למשפחה הפגועה וקשת היום. פניו אורו ואמר לי בשמחה: "בדיוק עכשיו קנינו מספר מחשבים נייחים חדשים שיעמדו במשימות המורכבות שלנו. אנסה לשכנע את המנכ"ל לתרום המחשבים התקינים אך אינם חדשים, לנזקקים לאחר שנרוקן אותם מהמידע המסווג ונשאיר את מערכות ההפעלה". וכך היה - כעבור מספר ימים העביר לי ל.ל 5 מחשבים נייחים עם כל אביזריהם. מחשב אחד שלחתי לבנות של "רות". תשאלו - מאיפה הגיע השם רות? לאם המיוסרת הייתה תשובה חדה, שמזכירה את חג השבועות שחגגנו לא מזמן: "חלק מעולי המדינה האפריקאית ממנה עליתי חזרו לארץ ממנה עלו עקב אי הסתגלות, אך אני מרגישה כמו רות שממשיכה למרות הקשיים בארץ ישראל ולכן גם אימצתי את השם רות." לא מזמן פגשתי את האם ובנותיה מסתובבות בין חנויות רעננה במרכז העיר. ניכר שהמשיכו בפעולות השיקום לאורך זמן כי סימני הפציעות מורגשות מעט על האם, אך הבנות נראות בריאות ומאושרות.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net